

Огар Н.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ

У статті здійснено аналіз характерних для нинішнього етапу розвитку проблемних аспектів забезпечення реалізації в Україні права громадян на повну загальну середню освіту. Дослідження проведено із застосуванням теоретичних та емпіричних методів, що ґрунтуються на притаманному для науки публічного управління системному підході, а саме: спостереження, причинно-наслідкового аналізу, індукції, дедукції, методів конкретизації, узагальнення.

Виходячи з того, що право на освіту є одним із основоположних соціокультурних прав людини, автор зазначає, що війна, розв'язана росією проти України, призвела до появи нових викликів у реалізації цього права, посиливши ті проблеми, які існували ще до початку воєнних дій. Приділено увагу різниці в якості та доступності освітніх послуг у міській та сільській місцевостях; невідповідності матеріально-технічної бази ЗЗСО наявним потребам. Йдеться про недостатнє забезпечення ЗЗСО новими підручниками та посилення контролю за їх якістю. Наголошується на проблемах в організації харчування та медичного обслуговування учнів. Окреслено перелік питань, розв'язання яких потребує міжвідомчої співпраці Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України. Вказано на існування викликів, які заважають повноцінній інтеграції дітей з ООП у загальноосвітній процес. Підкреслюється нерегульованість використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Зроблено висновок, що для забезпечення реалізації права на повну загальну середню освіту в Україні необхідно здійснити системні зміни; державні органи повинні вжити заходів для покращення фінансування освіти, розробки стратегій розвитку освітньої інфраструктури та забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг для всіх учнів. Наголошується на важливості активізації державно-приватного партнерства в освітній сфері, що дозволить залучити приватний сектор до фінансування інноваційних проєктів.

Ключові слова: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, доступ до освіти, повна загальна середня освіта, державна політика.

Постановка проблеми. Виконання зобов'язань держави щодо забезпечення реалізації права громадян на повну загальну середню освіту в сучасних умовах набуває особливого значення. Повномасштабне вторгнення росії на територію України призвело до появи нових викликів у реалізації цього права, посиливши ті проблеми, які існували ще до початку воєнних дій. Відсутність комплексного підходу до вирішення цих проблем створює ризик погіршення якості освіти та нерівномірного доступу до неї для різних категорій громадян. Тому необхідно розробити стратегічні рішення, які дозволять не лише реагувати на поточні виклики, але й забезпечити стійкий розвиток освітньої системи в довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема права на освіту, у тому числі загальну середню, є доволі популярною серед науковців. Так, нормативно-правове регулювання права на освіту, вплив війни на зміни у законодавстві

досліджують І. Пирога [15], Л. Мартарішвілі [12]. Л. Заболотна зосереджує увагу на удосконаленні українського законодавства в сфері права на освіту осіб з особливими освітніми потребами (далі – ООП) [5]. Тема фінансування сфери загальної середньої освіти проаналізована А. Рамським [20]. Актуальні аспекти управління освітньою системою висвітлено в роботах Л. Попович [16], Н. Василенко [1], Н. Малиш і С. Москаленко [11] та інших науковців. Водночас, аналіз наукового доробку дозволяє стверджувати про те, що бракує досліджень, присвячених актуальним проблемам забезпечення реалізації права громадян на повну загальну середню освіту.

Постановка завдання. Тож метою статті є аналіз характерних для нинішнього етапу розвитку проблемних аспектів забезпечення реалізації в Україні права громадян на повну загальну середню освіту.

Виклад основного матеріалу. Право на освіту є одним із основоположних соціокультурних прав

людини. На міжнародному рівні про нього йде мова в низці документів, ратифікованих у тому числі і Україною, зокрема: статті 26 Загальної декларації прав людини, статтях 13 та 14 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, статтях 28 і 29 Конвенції про права дитини [6; 13; 9].

На державному рівні право на освіту закріплює стаття 53 Конституції України. Ця ж стаття наголошує, що «повна загальна середня освіта є обов'язковою» [10]. Про обов'язковий характер загальної середньої освіти говориться у Законах України «Про освіту» [18] та «Про повну загальну середню освіту» [19]. У цьому контексті реалізація права на освіту покладається на органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що відповідають за освітню сферу.

Ці органи відіграють ключову роль у формуванні та реалізації державної політики в освітній сфері, визначаючи не лише обсяги бюджетного фінансування для освітніх закладів, установ та організацій, що функціонують у межах освітньої системи, але й відповідаючи за ефективний розвиток освітньої інфраструктури. Вони забезпечують належну підтримку як працівникам освіти, надаючи їм соціальний захист, так і учням та вихованцям, що перебувають під їхньою опікою. Крім того, вони відповідають за забезпечення доступності освітніх послуг на всіх рівнях, сприяючи формуванню безпечного й сприятливого середовища для розвитку молодого покоління [3].

На думку К. Діттера, в контексті реалізації права людини на освіту обов'язки держави є такими: 1) поважати, тобто утримуватися від дій, що можуть суперечити волі особи; 2) захищати, що передбачає вжиття заходів для запобігання порушенням цього права; 3) здійснювати, що включає забезпечення, підтримку та заохочення освітньої діяльності [25, с. 75]. Водночас держава повинна проводити політику, спрямовану на підтримку доступності освіти, а також сприяти поширенню знань щодо прав людини та можливостей їх захисту.

У результаті повномасштабного вторгнення росії відбулась масова міграція населення з окупованих та прифронтових регіонів як на підконтрольну Україні територію, так і закордон. Крім того, постійні артилерійські обстріли роблять неможливим фізичне перебування дітей у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) поблизу фронту. Вжиті ж державою кроки, які дозволяють проводити навчання дистанційно, теж не є досконалими, бо не враховують таких чинників:

- атаки по об'єктам критичної інфраструктури, що призводить до зникнення електропостачання та зв'язку;

- менший контроль за діяльністю учнів, їх відсутність на уроках;

- відсутність технічного забезпечення як в школах, так і у самих учнів, що особливо характерно для сільської місцевості.

Зауважимо, що низка проблем щодо реалізації права громадян на повну загальну середню освіту в Україні була характерною ще до повномасштабного вторгнення, і після лютого 2022 року вони лише посилюються. Однією з першочергових проблем є різниця в якості та доступності освітніх послуг у міських і сільських школах, при цьому між великими та малими містами також можна спостерігати певні відмінності. Реформа децентралізації, розпочата у 2014 році, ставила за мету, зокрема, підвищення автономії на місцевому рівні, тим самим на органи місцевого самоврядування покладалася «відповідальність за створення ефективного управління системою освіти» [21]. Тоді як заробітна плата педагогам надходить від держави, утримання закладу освіти, обслуговуючого персоналу, преміювання вчителів покладається на місцеві бюджети. Враховуючи різний економічний потенціал населених пунктів, виникає потреба з боку держави забезпечувати рівний доступ до освітніх послуг шляхом збільшення фінансування для шкіл у сільських районах, особливо для осучаснення матеріально-технічної бази та можливостей використання новітніх інформаційних технологій.

Не менш важливим є питання опорних шкіл, які мали стати єдиними на ОТГ [7]. Це може ускладнювати процес приїзду школярів на заняття, особливо в негоду чи при пошкодженні транспорту. Дане питання наразі частково вирішене за рахунок можливостей дистанційного навчання, проте в перспективі існує потреба його перегляду, адже не всі населені пункти мають належної якості інтернет-зв'язок, реальною є загроза блекаутів. Держава має усіляко сприяти реалізації програм зі створення альтернативних джерел енергії для забезпечення ними, в першу чергу, медичних та освітніх установ.

Загалом, для подолання нерівності в доступі до освіти у сільській та міській місцевості, необхідна системна державна політика, що включає фінансову підтримку, розвиток інфраструктури, а також впровадження новітніх технологій для забезпечення рівних освітніх можливостей для всіх учнів, незалежно від місця їх проживання.

Повертаючись до проблеми фінансування, слід наголосити, що фінансовий дефіцит зумовлює ряд негативних наслідків, зокрема – погіршення матеріально-технічної бази шкіл, особливо невеликих за кількістю учнів. В ідеалі, сучасні школи повинні мати відповідне технічне забезпечення, включаючи інтерактивні дошки, комп'ютери, лабораторні комплекси, необхідні для практичних занять, щоб забезпечити високий рівень навчання та відповідність освітнім стандартам. Органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування мають вживатися заходи, які б сприяли отриманню школами необхідного обладнання. Актуальними є спеціальні програми підтримки для віддалених та малозабезпечених шкіл, які особливо потерпають від браку фінансування. Це можуть бути грантові програми, спрямовані на технічне оновлення.

Придбання для шкіл інвентаря має відбуватися через тендерні конкурси. Прозорі механізми тендерних процедур дозволять уникнути корупційних схем та забезпечити чесну конкуренцію між постачальниками товарів і послуг. Відкриті тендери з обов'язковим оприлюдненням результатів, а також запровадження електронних систем для проведення конкурсів сприятимуть зменшенню впливу людського чинника на процес прийняття рішень.

Досі існує проблема забезпечення школярів новими підручниками [4]. Неefективна організація державних тендерів на друк підручників, відсутність чіткої координації між освітніми установами та постачальниками навчальних матеріалів, перерозподіл коштів на військову сферу призводить до того, що підручники не встигають надходити до шкіл до початку навчального року.

Проблемою є і фахова експертиза шкільних підручників. Так, на сайті МОН України повідомляється: «у підручнику «Українська мова. 7 клас», виданому видавництвом «Літера ЛТД», було виявлено технічну помилку в зображенні карти України, де відсутній півострів Крим. Незважаючи на це, підручники вже були доставлені до обласних книжкових складів та навчальних закладів» [14]. Не виключаємо знаходження помилок і надалі. Тому, враховуючи що фінансування підручників здійснюється державою, слід утворити робочу групу, яка б керувала їх підготовкою від стадії створення макету до безпосередньої відправки до освітніх установ та бібліотек.

Існують проблеми також із організацією харчування та медичного обслуговування учнів. Пан-

демія та повномасштабне вторгнення призвели до того, що, за останніми даними Інституту освітньої аналітики, із 12 926 працюючих ЗЗСО їдальні мали лише 67,5% (8 726) шкіл [2].

Серед основних причин, які заважають належній організації харчування в закладах освіти, фахівці найчастіше називають такі:

- проблеми з електропостачанням;
- недостатнє фінансування з місцевих бюджетів;
- відсутність належної інфраструктури;
- проблеми з постачанням продуктів [24].

Схвалена у жовтні минулого року «Стратегія реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року» [23] і затверджений операційний план заходів з її реалізації у 2023–2024 роках поки що відчутних зрушень у цьому питанні не принесли.

Здійснення медичного обслуговування учнів закладів загальної середньої освіти теж потребує посиленої уваги органів влади. Так, відчутним є брак кваліфікованих медичних працівників. У багатьох школах медичні кабінети або не укомплектовані необхідними спеціалістами, або зовсім відсутні. Це особливо критично для шкіл, розташованих у сільській місцевості, де доступ до медичних послуг обмежений. Відсутність своєчасної медичної допомоги може призводити до серйозних наслідків, особливо у випадках невідкладних станів або загострень хронічних захворювань учнів. Крім того, існує проблема недостатнього обладнання медичних кабінетів необхідними лікарськими засобами та інструментами. Це обмежує можливості надання учням навіть елементарної медичної допомоги в разі нещасних випадків або різкого погіршення самопочуття.

Потребують міжвідомчої співпраці Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України питання:

- проведення профілактичних обстежень школярів;
- моніторингу та аналізу інформації про результати медичних оглядів та їх якість, а також якість виконання рекомендацій;
- порівняння даних щодо стану здоров'я учнів у межах навчальних закладів, територіальних громад, районів, областей;
- проведення санітарно-просвітницької роботи щодо профілактики захворювань із учнями та батьками;
- організації заходів щодо популяризації серед підростаючого покоління здорового способу життя.

Хоча інклюзивна освіта в Україні за останні роки зазнала значних змін, включно із законодавчими ініціативами [17] та створенням ресурсних центрів, все ще існує багато викликів, які заважають повноцінній інтеграції дітей з ООП у загальноосвітній процес. Більшість шкіл недостатньо адаптовані до потреб таких учнів. Так, пандуси встановлюються зазвичай біля центральних входів у ЗЗСО, а на запасних виходах вони здебільшого відсутні, так само, як і ліфти.

У багатьох школах не вистачає ресурсних кімнат або кабінетів, які б відповідали специфічним потребам учнів з ООП. Це ускладнює процес навчання, оскільки учні не мають можливості отримати належну підтримку у випадках, коли їм необхідно працювати в індивідуальному режимі або виконувати вправи за допомогою спеціальних навчальних засобів. Наприклад, далеко не у всіх школах є облаштований за всіма вимогами логопедичний кабінет. Проблемним для навчальних закладів із-за браку фінансування є також доступ до сучасних технологій, які могли б полегшити навчання для дітей з ООП, зокрема комп'ютерних програм для розвитку мовних або когнітивних навичок.

Інша проблема стосується посади асистента вчителя. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 передбачає посаду асистента вчителя, який «забезпечує організацію інклюзивного навчання учнів» [17]. При цьому, до такої посади не висувають спеціальних вимог. Однак, зважаючи на особливості дітей, з якими асистент вчителя має справу, варто було б визначити певні вимоги, серед яких, на наш погляд, має бути базова медична та/або психологічна підготовка, адже діти з ООП потребують індивідуального підходу.

Також варто згадати і про недостатнє залучення громадськості до процесу управління школами. Ні батьки, ні учні не мають, як правило, значного впливу на організацію навчального процесу та життя школи загалом. Тоді, як закордоном функціонують батьківські комітети, які суттєво впливають на шкільне життя, існують учнівські адміністрації, періодичні видання, що друкують матеріали без редактури з боку адміністрації ЗЗСО, в Україні такі практики наразі повною мірою не прижилися. Обрання президента школи чи батьківські ради часто носять формальний характер, залишаючи за адміністрацією закладу право на вирішення усіх ключових питань.

Одним із таких питань є профільність старших класів та додавання декількох предметів,

відповідно до профілю класу, на вибір учнів. Теоретично, саме учні мають право визначити, що хочуть вивчати. Однак, якщо звернемо увагу на багаторічну практику більшості державних шкіл, то побачимо, що вибір за них робить шкільна адміністрація.

Зауважимо, що з 2027 року кожен учень, починаючи з 9 класу, матиме можливість вибору одного з двох освітніх напрямів – академічного або професійного. Академічний напрям дозволить здобувати освіту в ліцеях з обраним профілем, наприклад, у галузях STEM або мовно-літературних дисциплін. Учні матимуть змогу самостійно обирати дисципліни для поглибленого вивчення, а також ті, що не входять до основного профілю.

Академічні ліцеї будуть великими освітніми установами, що дозволить створити кілька груп учнів із різними профілями. Це відкриє можливість запропонувати широкий вибір предметів і профілів для кожної групи.

Професійний напрям передбачає навчання в професійних коледжах або закладах фахової передвищої освіти, де студенти матимуть змогу опанувати конкретну професію, а також обирати предмети, що стосуються їхнього професійного напрямку [22].

В теорії даний підхід виглядає досить дієвим: учні не будуть вивчати більшість предметів, які, на їх думку, будуть їм не потрібними. Хоча існує і загроза того, що діти будуть просто відмовлятися від більш складних предметів, до того ж визначення з профорієнтацією в 9 класі є дещо проблематичним. Також, існує загроза, що більшість вчителів стануть менш затребуваними. Не маючи повної заробітної плати, кваліфіковані вчителі замінять ЗЗСО на інше, більш прибуткове місце роботи. А це, у свою чергу, може мати серйозні наслідки для стабільності та якості навчального процесу.

Останні декілька років доволі активно розвивається штучний інтелект (далі – ШІ). Якщо раніше для користування його функціями необхідна була спеціальна освіта та певні знання з комп'ютерних наук, то сьогодні кожен має вільний доступ до багатьох функцій ШІ. Дослідники вказують, що це, з одного боку, може допомогти як учню, так і вчителю в роботі, а з іншого – може призвести до зловживання подібними ресурсами, що в результаті загрожує зниженням якості освіти [8, с. 44-45]. Погодимося, що ймовірність зловживання можливостями ШІ досить висока, особливо під час дистанційного навчання, коли не існує прямого контакту зі школярами. Останні в свою чергу, можуть

виконувати завдання з використанням ШІ з метою економії часу. Тож уряд має вжити певних заходів, які б регулювали його використання.

Передусім – варто підготувати, обговорити та прийняти закон «Про штучний інтелект», окремий розділ якого б відносився до сфери освіти. Міністерство освіти і науки України має підготувати рекомендації із застосування ШІ вчителями та забезпечити організацію відповідних курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників.

Висновки. Як бачимо, ключовими проблемними аспектами забезпечення реалізації права громадян на повну загальну середню освіту є: відмінність в якості та доступності освітніх послуг між міськими та сільськими школами; невідповідність матеріально-технічної бази ЗЗСО наявним потребам; недостатнє забезпечення ЗЗСО новими підручниками та брак контролю за їх якістю; проблеми в організації харчування та медичного обслуговування учнів; виклики, які заважають повноцінній інтеграції дітей з ООП у загально-

освітній процес; неврегульованість використання штучного інтелекту в освітньому процесі.

Цей перелік, певна річ, не є вичерпним, однак, він дозволяє зробити висновок, що для забезпечення реалізації права на повну загальну середню освіту в Україні необхідно здійснити системні зміни. Державні органи повинні вжити заходів для покращення фінансування освіти, розробки стратегій розвитку освітньої інфраструктури та забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг для всіх учнів. Важливою складовою цього процесу є активізація державно-приватного партнерства в освітній сфері, що дозволить залучити приватний сектор до фінансування інноваційних проєктів. Водночас, зважаючи на воєнний стан, кардинальні зміни неможливо наразі провести, враховуючи брак фінансування.

У подальших дослідженнях плануємо детальніше зосередитися на питаннях забезпечення права громадян на повну загальну середню освіту в умовах війни.

Список літератури:

1. Василенко Н. Механізми державної політики управління системою повної загальної середньої освіти: сучасні підходи. *Наукові інновації та передові технології. Серія: «Управління та адміністрування»*. 2024. № 6. С. 84-90.
2. Денисюк О. Я., Дронь Т. О., Титаренко Н. В. Моніторингове дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Нової української школи : Інформаційно-аналітичні матеріали. Київ, 2023. 59 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/teaching-staff_2023.pdf (дата звернення: 17.10.2024).
3. Державні гарантії та реалізація прав громадян в освітній галузі. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10065/> (дата звернення: 14.04.2024).
4. Для учнів п'ятого й шостого класів НУШ досі не надрукували підручників – освітній омбудсмен. URL: <https://hromadske.ua/posts/dlya-uchniv-pyatogo-i-shostogo-klasu-nush-dosi-ne-nadrukuvani-pidruchniki-osvitnij-ombudsmen> (дата звернення: 14.10.2024).
5. Заболотна Л. Проблеми та перспективи подальшого удосконалення законодавства України щодо права на освіту людей з особливими освітніми потребами у контексті європейської інтеграції. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. Вип. 99. С. 40-48.
6. Загальна декларація прав людини (рос/укр) : Декларація Організації Об'єднаних Націй від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 17.10.2024).
7. Загальна інформація про опорні школи. URL: <https://decentralization.ua/education/oporni-shkoly> (дата звернення: 14.10.2024).
8. Казаков, Г., Точиліна, І. Використання Chat GPT у викладанні історії в закладах середньої освіти: погляд вчителя. *Гуманітарні студії : історія та педагогіка*. 2024. № 1 (7). С. 42-51.
9. Конвенція про права дитини : Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 20.11.1989 : станом на 16 листопада 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 17.10.2024).
10. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
11. Малиш Н. А., Москаленко С. О. Світові тенденції розвитку освіти: державно-управлінський аспект. *Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць ОРІДУ НАДУ*. 2021. Том 2 № 83. С. 21-26.
12. Маргарішвілі Л. Теоретичні засади державного управління освітою України та тенденції його сучасного розвитку. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 24. С. 133-141.
13. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 : станом на 19 жовтня 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 17.10.2024).

14. МОН уже змінює процедуру добору підручників. URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-uzhe-zminiuiie-protseduru-doboru-pidruchnykiv> (дата звернення: 16.10.2024).
15. Пирого І. С. Міжнародні стандарти та нормативно-правові аспекти права на освіту. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 170-175.
16. Попович Л. М. Державно-громадська партнерська взаємодія в управлінні закладами загальної середньої освіти. *Педагогічний альманах*. 2023. Вип. 54. С. 166-175
17. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 : станом на 6 вересня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-п#Text> (дата звернення: 17.10.2024).
18. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 6 жовтня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
19. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX : станом на 24 березня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
20. Рамський А. Фінансування закладів загальної середньої освіти: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. № 8. С. 236-240.
21. Реформа освіти в умовах децентралізації. URL: <https://decentralization.ua/education> (дата звернення: 14.10.2024).
22. Старша школа змінюється: які можливості відкриються для учнів. URL: <https://mon.gov.ua/news/starsha-shkola-zminiuietsia-iaki-mozhlyvosti-vidkryiutsia-dlia-uchniv> (дата звернення: 14.10.2024).
23. Стратегія реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-skhvalennia-stratehii-reformuvannia-systemy-shkilnoho-kharchuvannia-na-period-do-2027-roku-ta-t271023> (дата звернення: 17.10.2024).
24. У середньому 60% учнів харчуються в шкільних їдальнях – результати дослідження. URL: <https://nus.org.ua/news/u-serednomu-60-uchniv-harchuyutsya-v-shkilnyh-yidalnyah-rezultaty-doslidzhennya/> (дата звернення: 17.10.2024).
25. The Protection of the Right to Education by International Law / by K. Dieter. Leiden, Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 752 p.

Ohar N.V. PROBLEM ASPECTS OF ENSURING THE IMPLEMENTATION OF THE RIGHT OF CITIZENS TO COMPLETE GENERAL SECONDARY EDUCATION

The article analyzes problematic aspects characteristic of the current stage of development in ensuring the realization of citizens' right to full general secondary education in Ukraine. The research was conducted using theoretical and empirical methods based on the systemic approach inherent in the science of public administration, namely: observation, cause-and-effect analysis, induction, deduction, methods of concretization, generalization.

Based on the fact that the right to education is one of the fundamental socio-cultural human rights, the author notes that the war waged by Russia against Ukraine led to the emergence of new challenges in the realization of this right, intensifying the problems that existed even before the start of hostilities. Attention is paid to the difference in the quality and availability of educational services in urban and rural areas; inconsistency of the material and technical base of the ZZSO with existing needs. It is about the insufficient supply of new textbooks to the 33CO and the strengthening of control over their quality. Emphasis is placed on problems in the organization of food and medical care for students. A list of issues requiring interdepartmental cooperation between the Ministry of Health of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine has been outlined. The existence of challenges that prevent the full integration of children with disabilities into the general education process is indicated. The irregularity of the use of artificial intelligence in the educational process is emphasized. It was concluded that in order to ensure the realization of the right to full general secondary education in Ukraine, it is necessary to make systemic changes; public authorities should take measures to improve education financing, develop strategies for the development of educational infrastructure, and ensure equal access to quality educational services for all students. The importance of activating public-private partnership in the educational sphere is emphasized, which will allow the private sector to be involved in the financing of innovative projects.

Key words: state authorities, local self-government bodies, access to education, comprehensive general secondary education, state policy.